

પૂર્વે થઈ ગયલા, શ્રી હસ્તીનાપુર પતિ
 માહારાજ વિરાજ અર્જુન કુમાર
 શૂરા અભિમન્યુના
 નાટકના ગાયનો.

રચિને પ્રસિદ્ધ કરનાર,
 ઠાકોરરામ વલ્લભરામ ઊપાધ્યા.
 દોહરો.

જનુની જણુનો ભક્ત જણુ, કાં દાતા કાં શુર;
 યાતો રહી આ બાંઝણી, મત ગુમાવે નુર.

(આ નાટક છપાવવાના તથા ભજવી બતાવવાના,
 સઘળા હકો અથવા કર્તાએ પોતાને સ્વાધિન રાખ્યા છે.)

શુરત

“ધી રાષ્ટ્રકીંગ સ્ટાર પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ” માં ગંગારામ
 આત્મારામે છાપ્યો.

સંવત ૧૯૪૫.

સને ૧૯૮૯.

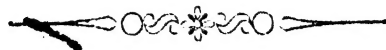
વૈશાખ

એ.

કિમલ એ આના.

૪૨૩૬

અભિમન્યુ નાટક.



રાગ કલ્યાણ.

(શ્રી જગતપા એ-રાહ.)

પાત્રો—જય ઉમાપતિ, તારી ગહન છે ગતિ, રૂઢ્ય માંહ લો સ્વી-
કારી નમ્ર વિનતિ.

નંદી છે, વાહન તમારું વામાંગે ઉમિઆય;
દીક્ષિણુ ગણેરા પિરાજે, જટામાં ગંગાય, જય.
જટીલ જંગીને ભસ્મજ ભોગી તું ભોજોછે દેવ;
સર્વને પ્રસન્ન થાઓ, જે કરે તમારી સેવ. જય.
બાણાશુરને વદાન આપી કરી યુદ્ધમાં સાહ્ય;
તારા સુતનું સ્મરણ કરતાં સર્વ સિદ્ધિ થાય. જય.
નિપુરાશુરને સંહારી તમે કર્યું દેવનું કામ;
ચાર પદારથ નિશ્ચે પામે જે ભજે તમારું નામ. જય
ધર્મ જેવા ન્યાય નૃપતિ સકળ રાજ્યમાં થાઓ;
અભિમન્યુ જેવા વિર, આર્યભૂમિમાં પ્રગટાઓ. જય.
સદા શિવ મહારાજ પધારી કરજે અમને સાહ્ય;
કર જોડીને સર્વે પાત્રો ગુણ તમારા ગાય. જય

ખારોટ:—

છપયછંદ.

લલો! લુપ તું બોહોત વિખ્યાત થાજે,
શુણી નામ તુંજ, શત્રૂઓ નાશી જાજે;
કંવર લખસાળા, તાણી હાંક વાગે,
જેસો નિંદમે સોયલો સીંહ જાગે.

કવિત્વ

શત્રુ પક્ષ કેરો કાળ, જગતકોં પ્રતિ પાંખ,
જોને શીર છત્ર લાલ, એસો રાય તુંજહે,
દાન પુન્ય બોહોત કરે, રણે ચઢ્યો નવ ડરે,
સૂ સાનો નવ ડરે, એસો તોરો યુદ્ધ હે;
ધને દાન કરનેડી, શુરા સાથ લઢનેં કી,
મન સુખી કરનેંડી—ચિંતા તેરે મન હે.
સમાવ જોં બોહોતજીનો, શત્રુ ભારી રાજ લીનો,
ગરીબ કું સુખી ડીનો, એસો દુર્યોધન હે.

—*—

અભીમન્યુ—

(સુણો! દિલી તખ્ત ધરનાર—એ રાહ.)

શીઃમન થાઓ શોકાતુર, યુધે કાકાજ હુંચ ચકુ રે
જઈ રણે કરં હું ચકચુર— યુધે૦

(૩)

તમે શુંજો છત્રપતિ માહારાજ-	યુધ્યેં
જઈ રજો રાખું પિતાજીની લાજ-	યુધ્યેં
જઈ શ્યામ કરું શત્રુ તાણા મુખ-	યુધ્યેં
તો તો સાચી સેવી શુભદ્રાની કુખ-	યુધ્યેં
હું મથા પુત્ર કેરો છું તન-	યુધ્યેં
વળિ નામ પડયું મુજ અભિમન-	યુધ્યેં
તેથી નવમુકવાનો હું ટેક-	યુધ્યેં
આપો આજ્ઞા કરીને વિવેક-	યુધ્યેં
હજી ખડગ રહ્યું મુજ હાથ-	યુધ્યેં
એ અંધ-તનોના શા ભાર-	યુધ્યેં
કરું કૌરવના શીર-છેદન-	યુધ્યેં
ત્યારે સાચો હું તો ઇન્દુ-તન-	યુધ્યેં

કુહો.

કાકા યુધ્યે જઈ કરી, કરું તાત વિખ્યાત;
તો તો, સાચે ધાવિઓ, શુભદ્રા મુજ માત.

કવિત.

રણસીંહ:—

મથા પુત્ર કેરો તન, નામ ધર્યું અભિમન;
ગાજે સિંહ જેસો વન, એસો રજો ગાજશે.

(૪)

હર્ષ ધણો ધરે મન, મારે એ કૌરવ તન;
 દુષ્ટ રાય દુર્યોધન-તણો ગર્વ ભાંજશે.
 મારે શત્રુઓને વણી, રાખે મન હામ ધણી;
 હાંકે શુણી એહ તણી, શત્રુ ગાત્ર ભાંજશે.
 શત્રૂ વર્ગ મારીને, કૃર ને સંહારીને
 આપ માન પામીને, એ તાત નામ રાખશે.



નયસીંહ:—

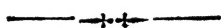
સીંધુરીઓ.

શત્રૂ સંહારવાં, કટકને સજ કરો;
 ચક્ર-વ્યુહ યુદ્ધમાં ચિત રાખો.
 હય-ગજ સજ કરી, આયુદ્ધ કર ધરી;
 ગુપ્તથી ગણપતિ સ્માર્ણ ભાખો.
 હામ ભીડી કરી, શત્રુને પરહરો;
 જોહથી આપણો યશ થાશે.
 મૃત્યુ થયા-થકી, મોક્ષને પામશો;
 અમર કિર્તિ કવિ-રાજ ગાશે.



(૫)

જયસીંહ—ખાંકી પાઘશીર ધરી, ધનુષકોં કર ધરી;
આપ માન પામનેકોં, હર્ષ છનકેં મન હેં
દુશ્મનેકીં સામે જવા, નવ મન ડગ્યો જરા.
એસા વિર બાલકોકી માતાકું તો ધન હેં
શુરાજબ રાડ કરે, કાયર કાટીને મરે.
સુરા કેરી ગર્જના, એા જેસો ગગને ધનકે,
કહેત કવિ જયસિંહ, મુણો પ્યારે યુધીસ્ટર,
સબ ક્ષત્રિ માન મુકે, એસો અભિમનહે.



સિંધુરીઓ

રણુસીંહ—: ક્ષત્રિ યુધ્ય ચડે, કાયર મન ડરે;
એ શુણો બાત, તુમી ધર્મરાજ.
સુરા રણે લડે. ડંકાઓ ગડગડે.
રાણનુર શરણાઈ ને વાગે તાસા;
અભિમન્યુ ગાજશે, શત્રુઓ નાશશે;
યુધ્ય પિતા તણું, નામ રાખે.
રણે શુરથી લડો શત્રૂ શીર પગ ધરો;
તોરી કીર્તિ રણ—સીંહ થામે.



(૬)

ગજલ

[ખાઈ આપનું શરીર તરણવયનો ખાગ.]

શોભદ્રા— મુણ કૃત્ય દાસી, મુજ પુત્રો તારા આજ;
રણ ને વિપે ગઢ કરી, રાખે કુળ સાજ.
મુજ પુત્ર યુધ્ધે ચઢે, નેવો જાણે ધન;
અરી ઉપર ઘા કરે તે, આણી હર્ષ મન.
મૃત્યે થકી નવ ડરે, ને રાખે આપ ટેક;
શત્રુ સાથે યુદ્ધ કરે. તે રાખી ને વિવેક



(કાફી.)

(સંદર્શો ક્ષત્રિ મુતાએ કહાવ્યો.)એ-રાહ.

અભિમન્યુ:—

સમાચાર યુધ્ધે ચઢ્યાનો લાવ્યો;

રણમાલ કંઠે ધરી મા આવ્યો.

પાન ખીડી રણમાળા લઈને;

દુત દુર્યોધન રાયનો આવ્યો.

સમાચાર ●

ચક્ર વ્યુહની રચના કરીને;

મુજ પિતાજીને યુધ્ધે તોડાવ્યો.

સમાચાર ●

મુજ પિતા પાતાળે ગયા છે;
 તેથી બીકું ઝડપી ઘેર આવ્યા. સમાચાર ૦
 છ ઘઠની હું વિદ્યા રે જાણ્યું;
 મામે તુંજ ઉદરમાં લાણાવ્યા. સમાચાર ૦
 ઘઠ સાતને કાકાજી ભાંગે;
 આ અવસર રૂડેરે આવ્યા. સમાચાર ૦
 રણે જઈ પિતા નામ રાખું
 ત્યારે સાચું તારૂં પય ધાવ્યા. સમાચાર ૦

(મેનાવતિ માતા નિર ભર્યોરે તારા નેનમાં) એ-રાહ.

શા—અભિમન્યુ બેટાં માનો, મારૂં તજ દો યુદ્ધને;

અ—શોભદ્રા માતા આજ્ઞા, દિવ્યોને ઝટ મુજને.

શા—મોઢે રેલા પયના આવેને પુરૂં નથી તુને ભાન;

ખાઓ પીઓને ખુશી રહે વીરા, કરોને રંગને તાન. અભિ

અ—એ મોઢે રેલા પયના આવે મા તો પાણુ ક્ષત્રી તન;

અરી સાથે યુદ્ધ કરું હું, સીંહ ગાળે જોવો વન. શોભ

શા—યુધે ચડવું સેહેલું નથી, તું સાંભળ મારા તન;

તાત તારાનું કામ છે, ખાલા માનો મુજ પચન. અભિ.

અ.—કામ એ મારા પિતાનું માતા, તારું સાચું વચન.

પિતા મારા ઘેર નથી માટે, ચ'ડ્યો હું તેના તન. ભાશે.

શા—કાકાઓ તારા બેઠા કેમ ચઢે તું મારાં તન

ચુંચે તેનું કામ છે બાળા, તારું ત્યાં શું વચન. અ

અ—ચક્રબુહ રચના દુષ્ટે કરી તેનો કોઈ નવ જાણે ભેદ

ચુંચ કળા હું માતાજી જાણું સીદ ધરો તમે ખેદ. શાલ.

શા—નારી તારી ઘેર નથી, તું સાંભળ મારા બાળ

વાત શુણી તુજ રણે ચઢ્યાની, ફાટી મરે તતકાળ. અ ભિ

અ—કોની નારી શું કહે માઠી સાંભળ મારી વાત

રણે અસુર મને થશેતો લાજશે મારો તાત. શાલ

દુલો. રાહ કવિતની.

નારી, નારી, શું કહે, નહીં નારીનું કામ;

ખમે ન ઘા મારી વતી, જ્યાં ચાલે સંગ્રામ

નારી, નારી, શું કહે, સાંભળ મારી માત;

યમજી તેડું મોકલે, નહીં આવે એ સાથ.

શાલદ્રા:—

(ગઝલ.)

શુણુ શુરા તન, એક, મુજ શિખામણ,

રણને વિષે, દુઃખ પડે તે કરને સૌ સહન.

(૯)

સંકટ સમે ધૈર્ય થઈ ને સહેવું સર્વે દુઃખ;
પાછો પગ માંડશે તો લાજશે આ કુખ,



તોટક.

ધર કર્ણ સ્તુતિ આ વિરાટ પતી
મોકલ તુંજ પુત્રિ જે છેવ સતી;
રચના ચક્ર વ્યુહની દુષ્ટે કરી,
કરવા ચુક કોય ન હામ ધરી.
ચ'ડે અભિમન્યુજ ગાનિ રણે;
વચમાં ત્રણ પો'ર રહેલ ખરે.



(રાગ સીતાજના મહીનાનો.)

મારી પ્યારી પુત્રી, મુજાણ, હવેરે કેમ થશે;
તું જશે સાસરા માંહે, સ્વામીજી રણે જશે.
અરે સાંભળ મારી બાળ, અહો: મુજ દીકરી
શાને મોટી થઈ તું આજ, ગઈ ના કેમ મરી.
મુજો નાથજી પ્યારા આજ, હવે કેમ કીજીએ.
ઘાળી વિશ હાથે પ્યારા નાથ, આપણે પીજીએ.

ગાનકી

ઉત્તર— (સરકાર રજા દીલુએ—એ રાહ.)

સુણો મારી માતને નશીબમાં હશે;
 માં કરો કલપાંત ને, થવાનું તે થશે.
 પહેલે જન્મ વાંક કંઈ, પ્રભુ તણા કર્યો;
 તે આ જન્મે આડો આજ આપિને ઠર્યો.
 સંકટ સમે ધૈર્ય ધરી, સ્થિર રાખો મન.
 ઘરમાં છુપો કેમ રહે એ ક્ષત્રિ કરો તન.



લરકર:—

(રાગ અંત્રેણ.)

ઓ સિરદારજ સુરા, ચાલોને રાણ સંગ્રામને
 વહેલા, વહેલા, સજ થઈને, ઝટપટ ચાલો રાય;
 દીલમાં રાણા હામ ધરોને, મારો અરીને ધાય. ઓસિર૦
 ઘઠ સાતેને તોડી, રાણા રાખો પિતાનો ટેક,
 અરે સાથે યુધ્ધ કરો, રાયા રાખી મન વિવેક. ઓસિર૦
 હસ્ત હમરા, ચાલોને છે, કરવા અરેને પ્રહાર.
 સજ થઈ રાયા અરેને ચઢોને, ઝટ થાઓ તૈયાર. ઓસિર૦
 કમર ખાંધો કસકસી, રાણા લો નંગી તરવાર,

પીઠે રાજા ઢાલ ધરોને, કેડે ઝાસોની કટાર, ઓસિર૦
દીક્ષમાં રાજા હામ ધરો, એ દુઃખના શા છે ભાર,

લશ્કરં તાર ઉચું રહ્યું, તું નીકળ પુરની ખાહાર. ઓસિર૦

અ.—ચાલો મુરારો સંગ અમેરી, ધીર ધરી મન ખુખ,

કાદુ અરી શમશેર આરકે, જાત ખડી રજપુત. ઓસિર૦

(ખનઝારા)

દિતરા:— શીદ રણે ચઢો પતિ મા'રા,
છો આપ સકોમળ નાના;
આપ મુખ પૂનેમનો ચંદ્ર,
ને નાંખે મોહનો કંદ;
છો આપ રૂપે રઢીઆળા—શીદ.
જોઈ મનોહર મૂર્તિ તમારી,
મને હર્ષથાય રતિ-ભારી;
આ શી કંઠ ધરી રણ માળા—શીદ.
સ્વામી હસ સમી છે કાય,
તે કેમ ખમે રણ ધાય;
છો પ્રીતમ માણુ આધારા—શીદ.
મૂંયે તુલ હે શોભા તમારી,

(૧૨)

તેવી હું અરધાંગે નારી;
રણ જવે થશે હત્યારા-શીદ.
ગીતી.

અભિ:—વિચાગે પ્યારી તારા, મન માઈ અતિ ચળીત રહે;
પરંતુ યુધ્ધે જવા દીલ માઈ અતિશય ચરે.
દીલમાં પ્યારી મારી અતિ દીલગીર છું;
લખ્યું ને વિધાત્રે થવાનું હતું થયું.

ગાજલો.

અભિ:—સુણો પ્યારી આજ ને હું યુધ્ધે નવ ચડું.
ક્ષત્રિ જાત, ક્ષત્રિ ધર્મ, મારાથી પડું;
ક્ષત્રી કેરો શું છે ધર્મ પ્યારી માહરી;
જાણો સર્વ શાસ્ત્ર આપ કેમ લુહ્યા વળી.
પ્યારી શાંત થઈને આપ દીલ ધીર ધરો;
ગૃહ નથી મુજ તાત તેથી તન તેના ચઢ્યો.
મારી અરી ખડગ થકી ઝટ આવીયો;
દુર્યોધનનું શીર પ્યારી જાણ લાવીઓ.

અભિમન્યુ—જન્મ્યો જગમાં, વા નાં જન્મ્યો જન્મે
 સૌર્ય પાણું તનમાંહે નહીં રે;
 ક્ષત્રી થઈ કદી, યુધ્ધે ચઢ્યો નહીં
 ઘેર રહ્યો સ્ત્રીધી મગ્ન થઈરે—જન્મ્યો.
 કુખ લજ્જવે તેની જનુનીની
 તાત પોતાં કેરી સાખ ગઈરે—જન્મ્યો.



દિતરા—આશું કરોછો રાજ સલસાણા, જન્મ્યો તરછોડી નારજ;
 પરણ્યા ત્યારે રે મળ્યા નથી, મળ્યાં પ્રથમ આ વારજ.
 યુધ્ધે જવા ન દઉં નાથજ.

અભિ:—મેરે હો પાણુ હું નહીં, મારે નામ અભિમનજ;
 ઘેર રૂં જો આજ હું, લાજે તાત અરજનજ.
 એ શું વદેરે ઘેલી નારજ.

દિતરા—લાવો યુધ્ધે ચઢું હું એકલી, કરું કૌરવ સંહારજ;
 ઘેર ખેડા સુખ ભોગવો, અપાંવુ મમ પિતાનું રાજજ.
 યુધ્ધે જવા ન દઉં નાથજ.

અભિ.—અમ છતાં જો તું યુધ્ધે ચઢે, થાય વિપરીત વાતજ.
 કુખ લાજેરે જનુની તણી, લાજે અર્જુન તાતજ.
 એ શું વદેરે ઘેલી નારજ.

દિત્તરા.—હું છું રાજાજી બાળે વેશમાં, સુખ નવ જાણું સંસારજી;
તમ વિચારે જીવું નહીં, કાઢું પ્રાણ નિરધારજી.
યુધ્યે જાવા ન દઉં નાથજી.

અભિ.—ધારોની રાણી સુલક્ષણા, અગે ક્ષત્રિના બાળજી;
ઘેર પાછોરે હું કેમ કરું, ઘાલી છે મેં રણ-માળજી.
એ શું વદરે ઘેલી નાર તું.

દિત્તરા.—કાકા છે ભીમ સરીખડા, મામા, કૃણું સમાનજી;
અર્જુન પિતાજી છે આપના, ગયે કાઢું હું પ્રાણજી.
યુધ્યે જાવા ન દઉં નાથજી.

અભિ.—પિતા ગયા છે પાતાળમાં, મામા નથી ઘેર આજજી;
મુજ વિના કો જાણે નહીં, વ્યુહ યુધ્યનું કાજજી.
એ શું વદરે ઘેલી નાર તું.

દિત્તરા.—અર્ધાંગ હું છું આપનું, માટે આવું તમ સાથજી.
ખડંગ લઉં નીજ હાથમાં, કરું અરિ સંહારજી.
યુધ્યે જાવા ન દઉં નાથજી.

અભિ.—હડ મેલોને રાણી ગુણવતિ, કરો મન વિચારજી;
યુધ્ય થાય નહીં મુજથી, જો આવે તું સાથજી.
એ શું વદરે ઘેલી નાર તું.

ઉત્તર.—પાછા વળેની રાજવી, આપ સરખી છે નેડલ;
ખાઓ ખીઓ ને રંગ ભોગરો' કરો ખેઠાં કલોલલ.
ચુધે જવા ન દઉં નાથલ.

અભિ.—રણુ જાહેરે રાણી આજ હું, કરું અરિ ચક્રચુરલ.
સોગન મુજને છે, તાહેરા, આવું આથમતો મુરલ;
એ શું વદરે ઘેલી નાર પું.

—0—

(ખીતાલ આ દોષ તમે શો કર્યો.)

ઉત્તર.—સ્વામી વિપરીત વાત આ શી કરી,
રણુ-માજ, કંઠે, શીદને ધરી.
છોડી પિતા, અને વર્ણી માતા!
મેંતો ઝાલ્યો, તમારોજ હાથ.
દાસી તરછોડી' જરો નહીં,
સ્વામી વિના હું ના છવું સહી.
હું છું તમ દાસી, ખાળે વેસ,
તલ ચુધ્ય, નારે જશો નરેશ.
મને મારી ચુધ્ય ખુશીથી ચઢો.
જઈ પછી કૌરવ સાથે વઢો.

—•••—

અભિમન્યુ. :—

સુણો, દ્રોણ ગુર માહારાજ; પાન્ડુ તન પાછો કેમ હઠેર.
 હું તો રાષ્ટ્ર તુમાની લાજ; પાન્ડુ.
 પિતા તાણા ગુર છે આપ પાન્ડુ.
 મારતાં લાલું મશ્વાતાપ પાન્ડુ.
 હું મારું દુષ્ટ દુર્મોધન પાન્ડુ.
 કરું લક્ષ્મણનો હું પતન પાન્ડુ.
 પિતા ગુર જાણી દયા લાલું મન પાન્ડુ.
 નહીં તો હમણા કરું હું પતન પાન્ડુ.

અઃયા મોહિક હારી મોહારાજ; મને દયા આવે તારીરે.
 હણતાં આવે મનમાં લાજ; મને.
 અદયા છે તું વિપ્ર કેરો તન. મને.
 તેથી હણતાં વિચાર મન; મને.
 તારા અવળા કાઢું હું લાડુ; મને.
 યમ પુરી તુને હમણા પોંચાડું; મને.
 તું વિપ્ર નથી પણ છે જક્ષ; મને.
 તમે અન્યાઈના કરો છો પક્ષ; મને.

લશ્કર:—

ખયાલ.

પાંચ ઘઠ મેં ને ઝીત લીઆ ધર્મકા બોલ બાલા;
 ઘઠવી ઘડસેં ભાગ ગયા, મેં કૌરવ કા કાલા.
 ચેત, ચેત દુર્યોધન રાજ માન અખ મેરા;
 રાય ધર્મ કે શરન ચલાજી, રાજ ખચે તેરા.



અભિમન્યુ—

(સરકાર રજ દીજીએ એ રાહા)

મુણી કાકા કર્ણ એક વાત માહેરી
 ક્યાં ગઈછે, આરે સગે બુધી તાહેરી
 દુષ્ટ રાય દુર્યોધન નો પક્ષ તમે કર્યો
 મુજ સામે આજતું અહીં આવીને ઠર્યો
 ભત્રીજા કેરા હસ્ત હજી તમે જોયા નથી,
 તમ માન મુજ થકી ધણું ભંગ થતું નથી
 આપો ઘઠ ખુસી થકી તો માન નવ ઘેટે
 નહીં આપો તોનાશવું વળી પડશે છેવટે
 ઘડ ઉપર છે, શીશ માહારં, રહ્યું છે ખડગ હાથ
 ત્યાં લગી આ કાકા, મારા ભીકું તમશું ખાથ
 કર્ણ— અહ્યા ઘણેરો મન માહે ગર્વ તુંધરે,

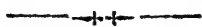
માટે મુજ હરત-થકી હારશે ખરે.
 તું કુલ્યા છે, ગર્વ થકી મનમાં ધણો,
 પ્રાણ જેમ ધાતુ તાર આગળ સુત તાંતણો.
 કાઢી ખડગ મ્યાનમાંથી કરમાં ધરું હું,
 સામો ઝટ સજ થઈને આવીજ રેતું.



(તોરો સુતોં સિંહ નિંશક જગાદે ઓ શીંહની)

અભિ— તોરો સુતોં મુરો રાય જગાદે ઓ શંદરી;
 દાશી— જો જનનની રાખો આશ પધારો ઘર ભણી.
 અભિ— જીવ્યાની હું આશ, ન રાખું, તું શાંભળ ઓ નાર
 જગાદે તોરો સુતા સુરાને, કાઢની ઘઢની ખાહાર તોં
 દાશી— રોડ ડગે ઉઢધી અજો, જો જો મોરો રાય
 જીવડો તારો પલમાં લેને. રડી મરે તુંજ માય-જો
 અભિ— તોરો સુતોં મુર જગાદે કાઢની ઘઢની ખાહાર;
 પ્રાણ લેઉં હું એક પલકમાં કર નંગી તરવાર-તોં
 દાશી— મોર સુરાનું નામ ન જાણે જે દુર્યોધન તન;
 ખડગ લઈને શામો ધરો, તોડ શીર કરે છેદન. જો
 અભિ— તોરો સુરાને સેહેલથી માડું કરું હું શીર છેદન;
 નામ અભિમન માડું પડ્યું છે, ઈંદુ કુળનો તન-તોં

દારી — દુર્યોધનનો વડીલ પુત્ર એ, રાખે તમશુ વેર
નાશવું હોયતો નાશને રાખા, તુને મારે એ ઠેર. જો



(રાહ અંગ્રેજી. કોનસરટી વાળનો.)

અભિ — ચાલો, ચાલો, સુરાઓ, ને સજ કરો તોખાર,
મારી, ફાડી, દુશ્મનો ને કાઢો ઘઠની બાહાર,
કમર બાંધો કસ કસી ને રખો મનમાં રીશ
દુષ્ટ, રાય દુર્યોધનનું છેદી નાંખો શીશ,
ઘઠ સાતેને તોડી. સુરા ઉરાડોની ધુળ,
કૌરવ રૂપી કાષ્ટ કેરાં ખોદી કાઢોમુળ.

અભિમન્યુ: — દુહો.

કાકા વે'લા આવજો, હવે તમારું કામ;
ઘઠ બાકી તો એક છે, થાશે માહા સંગ્રામ.

ભુજગી છંદ.

કર ચુક હું કેવું આ ઘઠ માંહી,
નથી બાણતો દ્વાર છે એનું કાંઈ;
હતી આશ હાં મુજને બીમ તારી;
અરો શી દશા આ સમે થાય મારી,

અભિમન્યુ:—

બનજારો.

(પ્રીય મિત્ર વિના ઓ ભાઈ-એ રાહ.)

કાકા મામાની અલ્પ સગાઈ,

પિતા હોય તો આવે ધાઈ,

હાં હતી મને તમ આશ,

કીધો તજ મને નિરાશ.

નથી સુજતું હવે મને કાંઈ-કાકા.

તેં રાખી શી મનમાં આંટ,

કઢાવવાને મારો કાઠ,

મેં જાણી ન તુજ લુચ્ચાઈ-કાકા.

છે, અરી દળ વિકાળ,

હું એકલો નાનો બાળ;

(થું) થશે ખુશી મરાવી આંહી-કાકા.

જ્યારે વાર્યો ઘરની નારે,

મુજ પ્રતિ કહ્યું તે ત્યારે

ભાંગુ' ઘડ સાતે હું ભાઈ-કાકા.

તું પામત સઘળું માન,

હું બાળક છું નાદાન;

હું ચઢ્યો તોરી સોડ સાંહી-કાકા.

પિતાજી આવશે મમ કાલ,
કહેશે, ક્યાં છે, મારો બાળ;
શા ઉત્તર દેશે ત્યાંઈ—કાકા.
થશે પિતા મમ વૃદ્ધ જ્યારે,
કોણ આરામ દેશે ત્યારે;
નથી બીજો સહોદર ભાઈ—કાકા.



શોભદ્રા—

લલિતછંદ.

અરર દૈવરે કોપ શો કર્યો,
તરણ બાળકો માહરો હર્યો;
અવતરી જરા સુખ ના દિકું
અરર શું હતું મુખકું મીકું.
તન વિના બહું ઝુરી હું મરું,
અરર દૈવરે શું હવે કરું;
મરણ તું જથી વાંઝણી થઈ,
અરર ઇશ્વરા ક્યાં! કહું જઈ.
ત્રણ થયા પિતાં—એહના છતાં,
અરર દૈવને આવી ના દયા,
તરણ નાર છે, એહની ઘણી,

(૨૨)

શિ વલે થજો નાથ તે તાણી.
અરર ખાળ રો! તું ગયો ખરે;
ઝુરિ ઝુરી ઝુરી માત તો મરે.

—૦૦૦—

ઉત્તરા:—

વેલાવર.

(વૈદરભી વનમાં વલવલે એ રાહ.)

કેમ રીસાયા રાજની, જરા ખોલોની આજ,
હું છું, દાસી આપની, તેના શોરે અપરાધ— કેમ
શૂંઘો હર્ષે કુલ્યા. મેલી તમ મરજદ;
અરિયુ રણે લહો, રાખો પિતાની લાજ— કેમ
સોડ તાણીને સુતા તમે, થાય અરિ પ્રસન્ન;
ઉઠો કેમ કાયર થયા, તમે ક્ષત્રિના તન— કેમ
મારા સમ જરા વદો, આ દાસીની સાથ;
રોઈ, રોઈને ફાટી મરું, દયા લાવોની નાથ— કેમ
ઘડ ખાકી હવે એક છે, ઉઠો પ્રાણ આધાર;
સજ થઈ રણે લહો, અરિ સાથે આવાર— કેમ
આવી ઊંઘ ન રાખીએ, શાણા અર્જુન તન;
ઉઠારે આળસ મોડીને, કરો અરિ છેદન— કેમ
હાસ્યનો આ સમો નથી. મારા નાણુદીના વીર;

હાસી સામેરે, દ્રષ્ટી કરો, નહિતો પાકું શશિર- કેમ
 ઘેરે હરે રેકેતું નથી, મારા પ્રાણ આધાર;
 હૈયામાં હોળી બળે, થાય ખોટા વિચાર- કેમ
 વચન આપ્યું હતું આવવા, આથમતે સુર;
 મળ્યા વિના ચાલી ગયા, છોડી હસ્તિના પુર- કેમ
 જ્ઞેગણ હવે હું બનુ, મુણજે મારા નાથ;
 નવ જીવું હું એકલી, બળુ આપની સાથ- કેમ
 જ્ઞેગેશ્વર સાહે થજે, બળું નાથની સાથ;
 પેલે ભવે મળું એમને ઝાલું એમને હાથ- કેમ



માલિનિ છંદ

હર હર હર આશો, આલ તૂટી પડ્યોજે,
 તરણ વય મહી આ, દૈવ્ય આવી નડ્યોજે;
 નથિ નથિ નથિ ચેંહ્યાં, સૂખ સંસારિ દીકું,
 મરણ પતિ થયેથી, રે'વું હ્યાં સર્વ જીકું.
 અંધરમ અતિશ મેં, આગળે શું કરેલા,
 સુખદ સમય ટાણે, આવીને તે નડેલા;
 દુખિ દુખિ દુખિ ધાવા, શીદ મૂને બનાવી,
 દુષદ નહિ અહીઆ, ઇશ્વરે કાં સજાવી.

પતિ મરાણુ થતા હું, ધિકઃ જીવું હજીએ,
 શરમ શરમ મૂને, 'બાલતી' હું હજીએ;
 જીવિત તદન મારું, ધૂળ સર્વે થયેલું,
 બસ બસ બસ કાઢું, મારા ના આંહિ જીવું.

સર્વે પાત્રો મળી સાથે ગાય છે:—

રાગ કલ્યાણ.

(શ્રી જગત પતી.—એ રાહ.)

પ્રીય દેશીઓ, ભલે આવીઆ તમે;

આપના દર્શનથી, પ્રસન્ન થયા હો.

આ નાંઠય રૂપે ભજવાયો છે, અભિમન્યુનો ખેલ;

અલ્પ બુદ્ધી અમ તણીને, હતો એ મુશકેલ. પ્રીય.

દરેક સ્થળમાં આપિ હોય, ને ને જુલો આજ;

માફી માગે આપની, કર જોડી આ સમાજ. પ્રીય

દશ-હિતાર્થે આ મંડળીએ કીધું છે આ કામ;

કદમ ભરશે અવર ખેલમાં, પધારો મુકામ. પ્રીય.



જાહેર ખખર.



સર્વે સંગિતાલિલાસિ સજ્જનોનિ વિનાંતી કે નીચે લખેલી ચોપડીઓ ઠાકોરદાન વલ્લભરામ ઉપાધ્યાય પાસેથી સુરત ભુતશેરીમાંથી મળશે.

અભિમન્યુનાટકના ગાયનો ... ૦-૨-૦

અભિમન્યુ નાટક મોટો. [છપાય છે.] અગાઉથી. ... ૦-૮-૦

નળ નાટકના ગાયનો. ... ૦-૨-૦

મનરંજક એનામનું માસિક ચોપાનિયું. વરષે લવાન્નમ કે કત છન્ આના. પાંચા અને ખાતરી કરો. આ ચોપાનિયામાં સ્વદેશ હિતના તથા સંસારિક અને ખીન્ન એવાન્ ઉપશાગી વિષયો જુદા જુદા પુરૂષથી લખાયે.

સુરતની મોટી આગનો ગરજો. [૧૮૮૯ની] ... ૦-૧-૦

છ. ન. આરપાડી. સુરત મોટા મંદિર પાસે.



સાફ સસ્તું અને ઝડપથી છપાવવું હાય તો ધી રાઈ ઝીગ સ્ટાર પીટીંગ પ્રેસને યાદ કરજો.

સુરત મોટા મંદિર પાસે.

